

70 [57]. METRODOROS VON CHIOS

A. LEBEN UND LEHRE

1. CLEM. Strom. I 64 [II 41, 1 St.] (D. 244. 601) Δημοκρίτου δὲ ἀκουσται Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης καὶ Μ. ὁ Χίος, οὐ Διογένης ὁ Σμυρναῖος, οὐ Ἀναξάρχος, 5 τούτου δὲ Πύρρων, οὐ Ναυσιφάνης· τούτου φασιν ἔνιοι μαθητὴν Ἐπίκουρον γενέσθαι. SUID. s. v. Πύρρων . . . διήκουσε Βρύσωνος . . . εἶτα Ἀναξάρχου τοῦ Μητροδώρου μαθητοῦ τοῦ Χίου, οὐ διδάσκαλος ἦν Μητροδῶρος ὁ Ἀβδηρίτης. Vgl. 69 A 2.

1a. ATHEN. III 100 D μνημονεύει τῆς μητрас καὶ Ἀντιφάνης ἐν Φιλομήτορι 10 [fr. 220 II 108 K.] οὕτως·

ἔμμητρον ἂν ἦι τὸ ζύλον, βλάστην ἔχει·
μητρόπολις ἐστίν, οὐχὶ πατρόπολις <πόλις>·
μήτραν τινὲς πωλοῦσιν ἥδιστον κρέας·
Μητρᾶς ὁ Χίος ἐστὶ τῷ δήμῳ φίλος.

15 2. AËT. I 3, 17 (D. 285) Μ. Θεοκρίτου Χίος τὰ ἀδιαίρετα καὶ τὸ κενόν (πᾶσι ἀρχὰς εἶναι). SUID. Θεόκριτος Χίος ῥήτωρ μαθητὴς Μητροδώρου τοῦ Ἰσοκρατικοῦ.

3. THEOPHR. Phys. Opin. fr. 8 [Simpl. Phys. 28, 27] καὶ Μ. δὲ ὁ Χίος ἀρχὰς σχεδόν τι τὰς αὐτὰς τοῖς περὶ Δημοκρίτου ποιεῖ, τὸ πλήρες καὶ τὸ κενόν τὰς πρώτας αἰτίας ὑποθέμενος, ὧν τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν εἶναι· περὶ δὲ τῶν 20 ἄλλων ἰδίαν τινὰ ποιεῖται τὴν μέθοδον. Vgl. CLEM. Protr. 5, 66 (I 50, 15 St.).

4. [PLUT.] Strom. 11 (D. 582) Μ. ὁ Χίος αἰδίου εἶναι φησὶ τὸ πᾶν, ὅτι εἶ ἦν γενητόν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἂν ἦν· ἀπειροῦ δέ, ὅτι αἰδίου· οὐ γὰρ ἔχειν ἀρχὴν ὄθεν ἤρξατο οὐδὲ πέρασ οὐδὲ τελευτήν· ἀλλ' οὐδὲ κινήσεως μετέχειν τὸ πᾶν. κινεῖσθαι γὰρ ἀδύνατον μὴ μεθιστάμενον· μεθιστασθαι δὲ ἀναγκαῖον ἦτοι εἰς 25 πλήρες ἢ εἰς κενόν. * * * πυκνούμενον δὲ τὸν ἀέρα ποιεῖν νεφέλας εἶτα ὕδωρ, ὁ καὶ κατιὸν ἐπὶ τὸν ἥλιον σβεννύναι αὐτόν, καὶ πάλιν ἀραιούμενον ἐξάπτεσθαι [vgl. Epicur. Ep. 2, 92. 96 p. 39, 10. 42, 4 Us.]. χρόνῳ δὲ πήγνυσθαι τῷ ξηρῷ τὸν ἥλιον καὶ πρῶϊν ἐκ τοῦ λαμπροῦ ὕδατος ἀστέρως, νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐκ τῆς σβέσεως καὶ ἐξάψεως καὶ καθόλου τὰς ἐκλείψει ἀποτελεῖν.

30 5. SIMPL. Phys. 1121, 21 [verm. aus Theophr. Phys. Opin.] ἀπ' ἀρχῆς δὲ χρόνου δοκοῦσι λέγειν γεγονέναι τὸν κόσμον Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἀρχέλαος καὶ Μ. ὁ Χίος.

6. AËT. I 5, 4 (D. 292) Μ. ὁ καθηγητὴς Ἐπικούρου [dieselbe Ungenauigkeit II 1, 3 unten S. 232, 5; vgl. ob. Z. 5] φησὶν ἄστοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ 35 ἓνα στάχυν γενηθῆναι καὶ ἓνα κόσμον ἐν τῷ ἀπειρῳι. ὅτι δὲ ἀπειροὶ κατὰ τὸ πλήθος, δῆλον ἐκ τοῦ ἀπειρα τὰ αἴτια εἶναι. εἰ γὰρ ὁ κόσμος πεπερασμένως, τὰ

6 δρύσωνος und ἀλεξάνδρου Hss.: verb. Menag. 7 Μητροδῶρος Hss.: Δημόκριτος verb. Küster 11 ἂν] ἔαν Hss. 12 <πόλις> Meineke, der auch die Identität des Kurznamens mit unserem Metrodor erkannte FCG. I 314. III 129. Vgl. A 25 16 Ist dieser M. derselbe? 25 Lücke erkannte Zeller(-Nestle) I 1186¹ 32 Das Folgende (s. 59 A 64) bezieht sich nur auf Anaxagoras und Archelaos 35 ἀπειροὶ Meineke (vgl. II 232, 2): ἀπειρον Hss.

δ' αἴτια πάντα ἄπειρα, ἐξ ὧν ὅδε ὁ κόσμος γέγονεν, ἀνάγκη ἄπειρους εἶναι· ὅπου γάρ τὰ αἴτια ἄπειρα, ἐκεῖ καὶ τὰποτελέσματα. αἴτια δὲ ἴσῃ αἱ ἄτομοι ἢ τὰ στοιχεῖα.

7. ΑἸΤ. II 1, 3 (D. 327) . . . Διογένης, Λεύκιππος, Δημόκριτος, Ἐπίκουρος καὶ 5 ὁ τοῦτου καθηγητῆς Μ. ἄπειρους κόσμους ἐν τῷ ἄπειρῳ κατὰ πᾶσαν περιαγωγὴν [Stob., περίστασιν Plut.] sc. γίνεσθαι καὶ φθεῖρεσθαι.

8. SIMPL. Phys. 648, 14 καὶ ἔξω τοῦ κόσμου [nämlieh κενὸν εἶναι], ὅπερ δῆλον ὅτι τόπος μὲν οὐκ ἂν εἴη, αὐτὸ δὲ καθ' αὐτὸ ὑφέστηκε. ταύτης δὲ τῆς δόξης γέγονε καὶ Μ. ὁ Χίος. Vgl. 67 A 20 II 76, 34.

10 9. ΑἸΤ. II 17, 1 (D. 346) Μ. ἅπαντας τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσλάμπεσθαι. Stellung der Planeten s. 12 A 18 I 86, 30.

10. — — 18, 2 (D. 347) Μ. τῶν ὀρώτων ὀφθαλμῶν μετὰ δέους καὶ καταπλήξεως εἶναι στυλβήδονας [nämlieh τοὺς Διοσκούρους].

15 20, 6 (D. 349a 4) s. 59 A 72; 67 A 1 § 33; 68 A 86.

12. — — 27, 5 (D. 358; Mond) Θαλῆς πρῶτος εἶπε ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι . . . Μ. ὁμοίως.

13. — III 1, 3 (D. 365) Μ. διὰ τὴν πάροδον τοῦ ἡλίου [nämlieh γίνεσθαι τὸν γαλαξίαν]· τοῦτον γάρ εἶναι τὸν ἡλιακὸν κύκλον.

20 14. — — 2, 10 (D. 367; Sternschnuppen) Μ. τὴν εἰς τὰ νέφη τοῦ ἡλίου βίαιον ἐπιπτῶσιν πολλὰκις σπινθηρίζειν.

15. — — 3, 3 (D. 368; περὶ βροντῶν, κεραυνῶν, πρηστίηρων) Μ. ὅταν εἰς νέφος πεπηγὸς ὑπὸ πυκνότητος ἐμπέσῃ πνεῦμα, τῆι μὲν συνθραύσει τὸν κτύπον ἀποτελεῖ, τῆι δὲ πληγῆι καὶ τῷ σχισμῷ διαυγάξει, τῆι δ' ὀξύτητι τῆς φορᾶς 25 προσλαμβάνον τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμότητα κεραυνοβολεῖ, τοῦ δὲ κεραυνοῦ τὴν ἀσθένειαν εἰς πρηστῆρα περιστήσιν.

16. — — 4, 3 (D. 371) Μ. ἀπὸ τῆς ὑδατώδους ἀναφορᾶς ἐπὶ τοῦ ἀέρος συνίστασθαι τὰ νέφη.

30 17. — — 5, 12 (D. 374; nach Theophr.) Μ. ὅταν διὰ νεφῶν ἡλῖος διαλάμπῃ, τὸ μὲν νέφος κυανίζει, τὴν δ' αὐγὴν ἐρυθραίνεσθαι. SCHOL. ARAT. p. 516 Maaß (D. 231; Theophr. durch Poseid.) Μ. τὴν ἴριν αἰτιολογῶν φησιν· ὅταν ἐξ ἐναντίας τῷ ἡλίῳ ἐνσταθῆι νέφος πεπυκνωμένον, τῆνικαῦτα ἐμπιπτούσης τῆς αὐγῆς τὸ μὲν νέφος φαίνεται κυανοῦν διὰ τὴν κρᾶσιν, τὸ δὲ περιφανόμενον τῆι αὐγῆι φοινικοῦν, τὸ δὲ ὄν κάτω λευκόν. τοῦτο εἶναι ἔθεσαν 35 ἡλιακὸν φέγγος.

18. — — 7, 3 (D. 375; περὶ ἀνέμων) Μ. ὑδατώδους ἀναθυμιάσεως διὰ τὴν ἡλιακὴν ἔκαυσιν γίνεσθαι ὀρητὴν πνευμάτων † θείων· τοὺς δὲ ἐτησίας πνεῖν τοῦ πρὸς ταῖς ἀρκτοῖς παχυνθέντος ἀέρος ὑποχωροῦντι τῷ ἡλίῳ κατὰ τὴν θερμὴν τροπὴν ἐπισυρρέοντος.

40 19. ALEX. Meteor. p. 67, 17 [59 A 90]. ΑἸΤ. III 16, 5 (D. 382; περὶ θαλάσσης πῶς συνέστη καὶ πῶς ἐστὶ πικρά) Μ. διὰ τὸ διηθεῖσθαι διὰ τῆς γῆς μετεληφέναι τοῦ περὶ αὐτὴν παχέος καθάπερ τὰ διὰ τῆς τέφρας ὑλιζόμενα. Vgl. oben 21 A 33 § 4. 59 A 90.

2 ἄπειρα forderte Reiske: πάντα Hss. τὰ νογ ἀποτελ. ergänzt v. Byzant. 27 ἐπὶ ὑπὸ Diels 32 αἰτίας Hss.: ἐναντίας Ald.: ἀντίας Maaß συνσταθῆι Diels 37 θείων verderbt: θερμῶν Diels; ἰθέων (ἰθειῶν) Kern 39 ἐπισυρρέοντος Hss.: verb. Diels

20. ΑἸΤ. III 9, 5 (D. 376) Μ. τὴν μὲν γῆν ὑπόστασιν εἶναι καὶ τρύγα τοῦ ὕδατος, τὸν δὲ ἥλιον τοῦ ἀέρος.

21. — — 15, 6 (D. 380; Erdbeben) Μ. μηδὲν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ σῶμα κινεῖσθαι, εἰ μὴ τις προώσειεν ἢ καθελκύσειε κατ' ἐνέργειαν. διὸ μηδὲ τὴν γῆν δ' ἄτε δὴ κειμένην φυσικῶς κινεῖσθαι, τόπους δὲ τινὰς αὐτῆς * * * νοστεῖν τοῖς ἄλλοις. SENECA. N. quaest. VI 19, 1. 2 *Metrodorum Chium . . . audiamus . . . dicit: 'quomodo cum in dolii cantant os, vox illa per totum cum quadam discussione percurrit ac resonat et tam leviter mota tamen circumnit non sine tactu eius tumultuque, quo inclusa est: sic speluncarum sub terra*
10 *pendentium vastitas habet aera suum, quem simul alius superne incidens percussit, agitat non aliter quam illa, de quibus paulo ante retuli, inania indito clamore sonuerunt'*.

22. — IV 9, 1 (D. 396) Δημόκριτος, Μ., Πρωταγόρας, Πλάτων ψευδεῖς εἶναι τὰς αἰσθήσεις.

15 23. EPIPHAN. adv. haer. III 2, 9 (D. 590, 35) Μ. ὁ Χίος ἔφη μηδένα μηδὲν ἐπίστασθαι, ἀλλὰ ταῦτα, ἃ δοκοῦμεν γινώσκειν, ἀκριβῶς οὐκ ἐπιστάμεθα οὐδὲ ταῖς αἰσθήσεσι δεῖ προσέχειν· δοκῆσει γὰρ ἔστι τὰ πάντα. Vgl. 21 B 34, 4.

24. ARISTOCL. b. Eus. P. E. XIV 20, 1 ἐνιοι μέντοι φασὶ καὶ τὸν Ὅμηρον ἀνίψτεσθαι τὸ τοιοῦτο πάντων ἀποφαίνοντα τὸν ὤκεανὸν ἀρχὴν, ὡς ἐν ῥύσει
20 τῶν πραγμάτων ὄντων· ὦν δ' ἴσμεν ἔοικε μὲν καὶ Μ. ὁ Χίος τὸ αὐτὸ τοῦτο λέγειν, οὐ μὴν ἀλλ' ἀντικρὺς γε Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης.

25. SEXT. adv. math. VII 87. 88 [vgl. § 48] οὐκ ὀλίγοι δὲ ἦσαν . . . οἱ καὶ τοὺς περὶ Μητρόδωρον καὶ Ἀνάξαρχον, ἔτι δὲ Μόνιμον, φήσαντες ἀνηρηκέναι τὸ κριτήριον, ἀλλὰ Μητρόδωρον μὲν εἶπεν· 'οὐδὲν ἴσμεν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἴσμεν
25 εἶπεν οὐδὲν ἴσμεν' [vgl. B 1]. PHILODEM. Rhet. fr. inc. 3, 1 (π 169 Sudhaus) οὐ γὰρ ἂν κατ' Ἀ(ν)αξ(α)ρχ(ο)ν φ(η)σαι τις ἀκολουθῶ(ς) πᾶν ὑπάρχειν ἐν παντ(ι) οὐδ' ἂν κατὰ τὸ(ν) Χείον Μητ(ρᾶν) ὁμολογῶ(ι) τῷ μὴ εἰδ(ε)ῖναι μὴδ' αὐτὸ τοῦτο. Vgl. B 1.

B. FRAGMENTE

30 ΜΗΤΡΩΔΩΡΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ

1. CIC. Ac. pr. II 23, 73 [nach 68 B 165 II 177, 22] *is qui hunc maxime est admiratus Chius Metrodorus initio libri qui est De natura 'nego, inquit, scire nos sciamusne aliquid an nihil sciamus, ne id ipsum quidem nescire aut scire scire nos, nec omnino sitne aliquid an*

4 προώσειεν Hss.: verb. Dübner 5 νοστεῖν C: νοσεῖν AB 7 *in dolii cantant os vox illa* Diels: *in dolio cantantis vox illa* Hss.: *cantatur* Salmasius: *cantat* (dann *vox tua*) Haupt: *cantat quis* Madvig. Dagegen mit Beibehaltung der hsl. Lesart vermutet statt *illa*: *illabitur* Haase: *illisa* (mit Tilgung von *in* nach *cum*) G. Müller: *illata* Schultess: *tinnit* Leo: *ululat* Gereke 24 εἶπεν οὐδὲν E: εἶπαν οὐδὲ N: εἶπένδεν (so) L 25 ff. erg. Sudhaus 27 Μητ(ρᾶν) Wilamowitz *Herm.* 34 (1899) 636; vgl. A 1a: Μήτ(ρῶνα) (Koseform) unter Vergleich von Herakl. Pont. Πρὸς τὰ Μήτρω-
νος ᾠ (Diog. L. V 87) Crönert *Menel. u. Kol.* S. 192

- nihil sit*. EUS. P. E. XIV 19, 8 [aus seinem biogr. Compendium] ἔπεται τούτοις [mit den Aristipreern] συζητάσαι καὶ τοὺς τὴν ἐναντίαν βαδίσαντας καὶ πάντα χρῆναι πιστεῦειν ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσιν ὀρισσάμενους, ὧν εἶναι Μητρόδωρον τὸν Χίον καὶ Πρω-
5 ταγόραν τὸν Ἀβδηρίτην. τὸν μὲν οὖν Μητρόδωρον Δημοκρίτου ἔφασαν ἀκηκοέναι· ἀρχὰς δὲ ἀποφῆνασθαι τὸ πλήρες καὶ τὸ κενόν, ὧν τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν εἶναι. γράφων γέ τοι Περί φύσεως εἰσβολῆι ἐχρήσατο τοιαύτη· ὀυδεὶς ἡμῶν οὐδὲν οἶδεν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο, πότερον οἶδαμεν ἢ οὐκ οἶδαμεν <οὐδ' αὐτὸ τὸ μὴ
10 εἶδέναι καὶ τὸ εἶδέναι οἶδαμεν (ὅτι ἔστιν) οὐδ' ὅλως πότερον ἔστι τι ἢ οὐκ ἔστιν>. ἦτις εἰσβολὴ κακὰς ἔδωκεν ἀφορμὰς τῶι μετὰ ταῦτα γενομένω Πύρρῳ [vgl. 72 A 1. 2.]. προβάς δὲ φησιν ὅτι
2. ὅτι πάντα ἔστιν, ὃ ἂν τις νοήσαι'. Vgl. II 230, 17. 233, 24. 27.

ΤΡΩΙΚΑ

- 15 3 [FGrHist. 43, 1 i 266, 3]. ATHEN. IV 184A. M. δ' ὁ Χίος ἐν Τρωικοῖς σύριγγα μὲν φησιν εὐρεῖν Μαρσύαν καὶ αὐλὸν [?] ἐν Κελαιναῖς, τῶν πρότερον ἐνὶ καλάμῳ συριζόντων . . .
4 [2]. SCHOL. HOM. GENAV. Φ 441 p. 208, 21 Nic. M. ἐν Τρωικοῖς·
20 »μετὰ ταῦτα λέγουσι παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι δύο ἀνδρας, ὁπόθεν μὲν καὶ οἴτινες, οὐδεὶς ἔχει εἰπεῖν ἀτρεκέως· ἐλθόντας δὲ εἰπεῖν, ὅτι Λαομέδοντι χρῆ ἄνδρι βασιλεῖ εἶναι ἀκρόπολιν ἐν τῇ πόλει, ἐν ἣι αὐτὸν οἰκεῖν πρέπει· ἡμεῖς οὖν σοι θέλομεν τειχίον κτίσαι καὶ ἐπιστατῆσαι».
5 [4]. Vgl. zu c. 61, 5.

ΙΩΝΙΚΑ [des Chiers?]

- 25 6 [3]. PLUT. Quaest. conv. VI 2 p. 694A τὸ δὲ τεκμήριον ἐλαμβάνομεν ἐκ τῶν Μητροδώρου Ἰωνικῶν· ἱστορεῖ γὰρ ὅτι Σμυρναῖοι τὸ παλαιὸν Αἰολεῖς ὄντες θύουσι Βουβρώστει ταῦρον μέλανα καὶ κατακόπαντες αὐτόδορον ὄλοκαυτοῦσιν.

1. Niemand unter uns weiß irgend etwas, nicht einmal eben das, ob wir wissen oder nicht wissen, <noch eben vom Nichtwissen und Wissen wissen wir, daß es ist, noch überhaupt, ob etwas ist oder nicht ist>.

2. Alles ist das, was jeder einzelne sich denken kann.

5 vgl. aber II 230, 13—14 9—11 <οὐδ' . . . ἔστιν> Diels + Friedländer nach oben II 233, 34f. 16 [καὶ αὐλὸν] Wilamowitz 24 vgl. Jacoby Komment. z. St. 28 »Mit dem Chier Metrodoros haben die Epimasien in Ptolem. Phas. III 14, 21ff. Heiberg nichts zu tun. Denn dieser M. observierte in Italien und Sizilien (III 67, 8). Sie stammen vielmehr von dem M. *philosophus*, den Servius zu Verg. Georg. II 229, Probus zu Georg. II 224 als Verteidiger des Vergil kennen« Diels